

Эсир Ыйтнипе

250000 – айна епле илмелле?

Халхи вәхәтра сәршывра демографи төлөшәнчи лару-тәру кирлэ шайра пулманни пурне те паллә. Ачасем сураласси чакса пырать, вәхәтсәр пурнәсран уйрәлса каякансен йышә үсет. Ахальтен мар ёнтә Рассей Президентчә В. Путин Федераци Пухәвне янә Сырура ача суратассине үстерме татәклә сөнүсем турә. Пәрремеш ачана 1,5 сұлччен пәхнәшән амәшне уйәхсерен 1,5 пин тенкә түлемелле, иккәмеш ачашән – уйәхсерен 3 пин тенкә. Еслекен амәшәсене ес укқин 40 процентиңчен кая мар пособи түлемелле.

Иккәмеш ача суратнәшән «амәш капиталән никәсә» шүчәне патшаләх 250 пин тенкә уйәрәт. Амәшә ку укқана сурт-йәр услөвийәсене лайәхлатма, ачәсене вәрентнәшән түлеме, хәйән пенсине үстерме тәкаклама пултарап.

Иккәмеш ача суратнәшән 250 пин түлессе пирик каламан саккун 2007 сұлтан тытәнса кана вәя кәрет. Манән ача вара сентябрь уйәхәнчә суралмалла. Мана пуләшмәс-ши?

Пуләшүсәр хәварма кирлә мар, хәвармәс те. Мәншән тесен эсир асәнакан саккуна халыләхе йышәнман-ха. Савәнпа та пур услөвиәсене саккуна сирәплетни кирлә. Президент Федераци Пухәвне янә сырура саккун йышәнкансем умәнчә тәп ориентирсем паләртрә. Телле, задачәсем питех те усәмлә, савәнпа та право базине хәтәрленә сәрте ытлашши пысәк улшәнүсем пулма кирлә мар.

Ачана 2007 сұлччен суратан хәварамәсем пирик президент сапла каларә: иккәмеш ача суратан кашни амәшне 250 пин түлессе пирик сөнү турәм. Ку укқана вара ача 3 сұл тултурсан

кана илме пулә. Унпа ачасене вәрентме, сурт-йәр туянма е тата ача амәшән пенсине үстерме усә курма май пулә. «2007 сұлхи январән 1-мәшә» тесе Сырура усәмлә паләртнә. Президент паләртнә тәрәх, шәпах 2007 сұлтан тытәнса икә ача суратан амәшәсене пуләшәсин механизмә есә кемелле.

Халә вара саккун хәтәрленкәсем патшаләх пусләхән шухәшне лайәхрах пурнәсә кәртәссине пирик сүтсе явасәсә. Ана мәнле хута ярасси халә татәклә сөнү сук-ха. Патшаләх Думин спикерә Борис Грызлов паләртнә тәрәх, президент шантарнә укқана 2010 сұлтан тытәнса кана амәшәсене түлеме тытәнәсәсә.

Анчах та «механизм» тени черет тавәссине кана пәлтәрмәст, кунта укқана тәшәссине те кәрет. Саккун йышәнкансем каласәсә киләшәсен ача амәшәсене 2007

сұлтан тытәнсах патшаләх 250-шар пин тенкә түлеме тытәнма пултарап. Апла пулсан ку түлөвсем пирик саккуна сұлталәх вәсләннә тәле мар, маларах йышәнмалла – кәркүннех «ача амәшәсән капиталә» валли укқана хывса хәварма май пултәр. Президент сәмахәсем те шанчәк суратасәсә. «Паләртнә мероприятисене пурнәсә кәртме каякан тәкаксене ситес сұлхи бюджетра пәхса хәвармалла» тесе паләртрә вәл.

Саккуна сүтсе явнә май ытти йытүсем те сураласәсә. **Мәншән-ха укқана аләран памасәсә?**

Ун пек суммәна аләран пана кирлә мар. Мәншән тесен ашә-амәшәсем те тәрләрән пуласәсә. Вәсенчен хәшә ку укқана ачисем валли тәкаклә, тепри вара хәйне валли. Савәнпа та укқана конкретлә тәллөвпе кана усә курма паләртни алкоголь ашә-амәшәсем ача суратса вәл сураләнранпа 3 сұл ситинне шавлә уявласине туса ирттерме май памә.

Мәншән ку укқана уйрәм тәллөвпе кана усә курмалла?

Ку йытәва халыләхе татса панә темә сук. Акә, Федераци Канаишән пусләхә Сергей Миронов 250 пин тенкәпе усә курмалли списка анләшлатма сәнет. Сәмахран, ачана хаклә хакпа операци

тума тивсен е сипленме ямалла пулсан. Савән пекех спикер укқана иккәмеш ачана кана мар, пәрремешне те вәренме яма усә курма сәнет.

Мәншән укқана ашә-амәшне ача суралнә хысән түрех мар, ача 3 сұл тултәрнә хысән кана түлөсәсә?

Кунта сакна асәнса хәвармалла. Президент хәйән Сырәвәнчә 250 пин тенкәне амәшән социаллә статусне үстерме кирлә капитал тесе паләртәрә пулас. Тәрәсрех каласан, ку вәл амәшә ачана пәхса үстерсе суратнә тапхәршән саплаштарни пулат. Енчен те 250 пин тенкәне амәшә ачана садике кайма хәтәрлесе ситәрнә 3 сұл сине пайласан вәтамран хәварам уйәхне 7 пин тенкәпе есләнипе танлашәт. Сапла вара «амәшән капиталә» «ача – профессия» йытәвне суйласа илессине ансатлатма тивәс.

Юлашкичен тата тепәр йыту пирик.

Патшаләх савән пекех виссәмәш, таваттәмәш, пилләкәмәш ача суратанкәсене хавхалантарма шутламасть-и?

Ку йыту сине хурав сук-ха. Экспертсем вара ку тәлөшпә юравлә хурав пуласса шантармасәсә.

Районти социаллә хүтлөх пайә хәтәрленә.

Ялти ятлә-сумлә сынсем

Ес сынна илем күрет

«Ес сынна илем күрет», - тесә халәхра. Темшән малтан эпә сакна ёненместтәм. Мәнле илем синчен пырать-ши кунта сәмах? Пур вәя, вәхәта туртса илекен есрә мән илемә пулма пултарап-ха? Шетмәпус амбулаторийәнчә вәй хуракан Юлия Николаевна Краснова

Янәш яләнчә есләнә. Уй урлә, сивве, сүмәра пәхмасәр, кашни кун васканә хәйне кәтекен пациентсем патне. 1984 сұлта Шетмәпус амбулаторийәнчә шәл юсав пүләнне йәркеләсен, Юлия Николаевна кунта еслеме пусләт. Паян кунчченех Шетмәпусәнчә тәрәшәт хәйән

есә-хәлөпә тәллөврех паллашсан сәсә эпә сын илемән, тәлөйлә куллин вәртәнләхә есрә пулнине ёненме тытәнтам.

Юлия Николаевна – шәл тухтәрә. Ялта вәл сумлә та хисәплә сын. Унән аста алли кама кана сывләх парнелемен-ши? Темшән эпир пурте шәл тухтәрәсенчен хәратпәр. Манән, тәсләхрен, бор машина кәрлөвне илтсенех чәре ура тәпне анса каятә. Юлия Николаевна пациентсеме вара кабинет ура синче тәратрәсә Юлия Николаевна Анатолий Ефимович Красновсем. Улмисем чәнах та аякка укмен: ачисем есчен те тарават пулни ашә-амәшне савантарәт кана ёнтә.

Юлия Николаевна нумайнумай сұл пураңна сывләх, тәлөй те анәсу сунас килет. Есәр кәмәла кайтәр, сәмьере яланәх тәнасләх хушалантәр. Мәнукәрсен чәвәл-чәвәл сәси, ачәрсен ыра сәмахә чунә ашәтсах тәтәр. Сәкә ёнтә вәл тәлөй тени. Сәкә ёнтә вәл пурнәс илемә. Ес илемә.

Ирина СТЕПАНОВА.

Вәренү

Ишме пәлсен Атәл та хәрушә мар

Пурнан пурнәсра кашни сынпах тәрлә инкәк пулма пултарап. Пурнәс – сәр тәрлә пәранәс, тени те тәрәсех ёнтә. Шәл пулин те, пурнәс сүлө синчә ырипе танах кашни утәра усалли те тәл килет. Савәнпа та йывәр самантра сынна пуләшма пултари, хәраса укменни уйрәмах паха.

XXI ёмәр сын пурнәсрә, шәл, хәрушәрләх күмерә. Елөкрөн пыракан инкәксем сүмчә сәннисем хутшәнни хәратат. Социаллә хирәсүсем чәрәлли, сәршыв инфраструктури сүт санталәк инкәкәсем, терроризм акчәсем, энергетика кризисәсем умәнчә вәйсәрланни куш кәретех. Тәнчә обществәнәсене инфекци чирәсем сарәлса пини те хумхантарәт. Самана этемлөх умәнчә сивәч йытүсем тәратрә: пирән обществәри хәрушәрләхә шанма пулат-и? Этөмлөхә пәвакан йывәрләх сәмхине мәнле майпа сүтсе пәрахмалла?

Район администрацийән граждәна оборона тата чрезвычайчәйлә лару-тәру енәпә еслекен пай ертүсә Н.П. Милютин шутланә тәрәх, чи пәлтәрәшли – сынна мән ачаранах темәнле синкер пырса сапанс та хәйән пурнәсрә, сывәх сынсен сывләхне, халәх пурләхне упраса хәварма хәнәхтарасси. Ишме пәлсен Атәл та хәрушә мар-сәкә.

Сәк тәллөвпе районти граждәна оборона тата чрезвычайчәйлә лару-тәру пайә еслет те. Шкул программине ОБЖ предмет кәртнә, вәл ачасен хәйсен

хәрушәрләхне тивәслә пек упрәма вәрентәт. Кашни сулах районта «Зарница», «Орленок» вәййисем ирчәсә, вәсен тәллөвәсенчен пәри – ситәнәкән әрва граждәна оборонән никәсәсемпә паллаштарасси.

Утә уйәхән 5-7-мәшәсенчә вара Муркаш районән граждәна оборона пайә республика граждәна оборона йышәнчә РФ Инкәклә ессен министрствы йәркеленә «Атәлпа Урал тәрәхәнчи федераллә округән граждәна оборонине сапәсәва сәршыв ишәсене ситерессә» йтпа иртекен вәренәвә хутшәнчә. Район службисем, ятарлә комиссисем, НАСФ службисем (штатра тәман аварире сәлакан службәсем) хәйсен умне лартнә тәллөвсене анәслә пурнәсрәсә темелле. Вәренү вәхәтәненчә тәрлә йышши йыту сүтсе яврәс: штатра тәман аварире сәлакан службәсене (НАСФ) йәркеләсси, йышәну эвакуаци пунктсене усасси, ятарлә службәсен кайәк грипән бактәриологи вучәхәсене сарәлма чарассине тата тәлө-йәрәпә пәтерессипе сыхәннә есә-хәлө т.йт.те. Савән пекех вәренү вәхәтәненчә вәйсәртарәх вярәнчә те паләртәрә: хәш-пәр пусләхсем хәйсене шанса панә объектсем синчә ятарлә явапләхә туймасәр есләни, «Граждәна оборона синчен» Федераци саккунне кирлә пек пурнәсрәсә ламани т.йт.те.

Пәтәмәшлө илсен, вәренү анәслә иртрә.

И. СЕРГЕЕВА.

Тимлөх

Эпир – туслә кил-йыш

Сапла каласәсә Мән Сәнтәрти ваттисен суртәнчә вәй хуракан ашпиллә висә хәварам. Людмила Геннадьевна Каргина ертүсәрә 1997 сұлтанпа тәрәшәт.

– Кашни сыннан хәйән шәпи: пирән пата ватәсем ашә кәтес, хүтлөх шыраса килнә. Эпир вәссемпә пәр чәлхә тупса, туслә кил-йышри пек пурәнәтпәр. Хәйсен хурләхлә кун-сүлөпә паллаштарсан, ватә сын хуйхине хамәрән инкәк вярәнне хуратпәр. Май кирлән таран пуләшса ләплантарма тәрәшатпәр,- каласа пачә Людмила Геннадьевна.

Чәнах та, сәкәнәтә килнә асатте-асанне килте ыраәраңах кунта килмен пулә. Хәшне вара мән пәчәкрән пәхса үстернә, ура сине тәратнә ачи ашә кәтес, хүтлөх пама шелленә. Кунти ватәпа сәмах пусарсан ватә кинемей сапла хурав пачә: «Эпә кунта пурәннишән кулянамастәп. Яланах апат-симәс, ашә кәтес пур. Пире пәхәкансем чуна ләплантармалла сәмахсем тупса каласнәран питә савәнәтпәр. Килте пәччен пурнәс самай йывәр пулнә пулчәсә».

Су кунәсем ситсәссән киләсене каякансем пур. Хәллө валли каялла килсәсә. Кәмәл тәвакансем валли библиотека еслет, районти «Сәнтәру ялавә», «Достинство» хәсәтсем те килсех тәрәсәсә. Пахча симәс туса илмеләх сәр уйәрса панә. Еслеме пултаракансем кунта есләсәсә.

Сапла пурәнәтә паян коллектив, пурнәс уттинчен кая юлма-сәр.

Р. ИЛЛАРИОНОВА.

Сән үкерчәкрә: ваттисен суртәнчә вәй хуракансем.

Йыту – хурав

Суйлав бюллетенәсенчә «пурне те хирәс» графа кирлә-и?

Патшаләх Думи «пурне те хирәс» графана пәрахәсә кәларасси пирик саккун проектне йышәннә. Эпир Рассей Патшаләх Думинчә «Пәрлөхрә Рассей» фракцийән членне Павел СЕМЕНОВА сәк йышәннәвә әнлантарса пача йытәрәмәр.

– Павел Владимирович, сәк йышәннәвә тавәсси мәнпә сыхәннә-ха?

– Ку йышәннә, ман шутпа, тәрәс пәтәмәлөтү тума тивәс граждәнсен политика отвәтләхне үстерме тивәс. Паян «пурне те хирәс» сәсәлсә сәршывра пулса иртекән процессәнчен айккинчә юлма май сук. Пирән пурин те хурапа шураңа уйәрма пәлмелле. Эпир паян суйласа илчинчен эпир кана мар, пирән мәнуксем мәнле пурәнәс те килет. Анчах та пирән сав-сәвах патшаләх вәсән органәсене суйлама, йәркелөв тивет. Йыту – мәнле вәлсә пулә вәл. Тата мәнле хәтәрләсемпә суйланәскәр? Суйлавсәсен укқи-тенкине хушма суйлавсем ирттерме мәншән тәкакламалла?

Суйлав бюллетенәсенчи «Пурне те хирәс» графана улаштарни суйлавсәсемпә кандидатсен хәйсен суйлавсисем умәнчи отвәтләхне үстерә. Малашне вәсем хәйсен еснә хак парса «пурне те хирәс» сәсәлсә е пачах та сәсәламәсәр юлнә суйлавсәсен сассисене

иләс. Сәмахран, октябрь уйәхәнчә Чәваш Республикни Патшаләх Канаши депутатсем суйламанли кампани вәхәтәнчә тәрләрән агитаци материаләсем хәтәрлесе сөнү тәвасшән. Кашни политика партиәсә вәл тухәслә ессән партиәсә пулнине шантарма манмасть. Йыту – конкретлә мәнле ессем-ха? Вәсем Чәваш Республикнчә пурәнәкансем валли, вәсен пурнәс услөвийәсене лайәхлатәссисән мән туса ирттернә? Халә вара сәк йытүсем сине хуравлама май суккине кура сәк партисем, хура технологиәсемпә усә курса, суйлавсәсене суйлава пачах ан хутшәнәр е пурне те хирәс сәсәләр тесе чәнме тытәнәсәсә.

Юлашкичен тата сәкә. 1990-мәш сүлсене аса иләр-ха. Кризисан епле йывәррән тухрәмәр. Паян эпир сәршывра татәклә улшәнүсем пулса иртекен тапхәртә пурәнәтпәр: наци проекчәсем пурнәсә кәрсә пырасәсә, физкультурапа сиплөв комплексәсем пурнәсә кәрсәсә, больничәсене халыхи оборудованипе, вәсәвлә пуләшу машинисемпә тивәсәрәсәсә, есә укқипе пенсисем тата студентсен стипендийәсем үсәрәсә. Пирән умра вара сәк пусарусене анләлатас, сәршыв хәватне сирәплетес задача тәрәт. Кунта хутшәнәсәр юлма юрамасть. Пире хәватлә Рассей кирлә!

В. ФЕДОРОВ.

«Ударник» хушәләх.

Кәтүсәсем

«Ударник» хушәләхри Йүсқассинчи сәт-су ферми кунта кана мар, районта та чи пысәкисенчен пәри. Кунта хупса усракан вьләхәсене кәтүре сүретме тытәннә май вәссене икә ушкәна уйәрнә. Кашнинчех вәсенчә 150-шар ёнене яхән. Пәр ушкәнри ёненесе Иван Александров, Вячеслав Сергеев, Егор Федоров, тепәр ушкәнрисене Евгения Илларионова, Лилия Капитонова тата Юлия Блюхина кәтсе сүрәсәсә.

Енен сәчә чәлхи сиччә тесе халәхра әнсәртран каламан. Ана мәнле тәрантаратән, вәл сәтне те савән пек парәт. Паянхи кунә ёненесе клевер тата люцерна лаптәкәсенчә кәтсе сүрәсәсә. Вәсене шәварма пәвесем пур.

Кәтүсә есә епле йывәр та отвәтлә

пулнине пурте әнлансах та каймасәсә пулә. Сұллахи шәрәхне те, аслатиллө-сүмәрлә кунсене те чәтсә ирттерме тивет. Тепәр чухне вьләх күпәнсе каясис, уйрах пәруласа пәрахәсисе те пулалат. Пурне те әстан каласа пәтерән унта.

Акә, Евгения Илларионова сәккәрмәш сұл скотника тәрәшәт. Шанса панә есә түрә кәмәллә, отвәтләхә туйса пурнәслама хәнәхнә.

Хәллөхи вәхәтра лашәсемпә сенәжислоснә те, утти-уламанне те турттарәсәсә. Йывәр тиве чәтаймасәр хәмәт паявә татәлса каятә, шанса ларнипе туртаран тухса каятә, хырмайләхә, урхаләхә татәлса каятә. Е тата суни арканса каятә. Кәрки-сурхи пылчәк вәхәтәнчә мән чухлө төртленмәсәсә пулә. Пурнәсламалли есә вара пурнәсласә пулат. Иртнә хәл кунәсем епле сивә килнине пурте асәвасәсә пулә. Вьл-